

# Osmanlı Belgeleri 400 Yıllık Tarihe Işık Tutacak

---

**Van'daki kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan Osmanlı dönemine ait belgelerle, İstanbul'daki Osmanlı arşivinde özeti çıkarılan 35 bin belgeden elde edilen bilgiler, kentin 400 yıllık tarihine ışık tutacak. - 01.10.2018**

---

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırma Merkezi Müdürlüğünce “Eski Van Şehri”nde yürütülen kazı çalışmaları sırasında bulunan mahkeme evrakları ile Osmanlı arşivi çalışmaları, bölgedeki 400 yıllık tarihe ışık tutacak.

Kültür ve Turizm Bakanlığının izni, Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ve Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının desteklediği kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan belgelerin tasnifi yapılıyor.

Kazı çalışmaları sırasında bulunan belgelerden 3 bin 500'ünün restorasyonu tamamlanırken, bu kapsamda İstanbul'da bulunan Osmanlı arşivinde de Van'a ait 35 bin belgenin özeti çıkarıldı.

Van'daki kazılar sırasında bulunan belgeler ile İstanbul'daki Osmanlı arşivlerinde yer alan belgeleri karşılaştıran kazı ekibi, kentin 400 yıllık tarihi hakkında önemli bilgiler elde etmeyi hedefliyor.

Kazı çalışmalarında görev alan İstanbul Üniversitesi Osmanlı Arşivi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ali Fuat Örenç, AA muhabirine, 1548'de fethedilerek Osmanlı hakimiyetine giren Van'ın kısa sürede bölgesinde yönetim ve ticaret merkezi olarak öne çıktığını anlattı.

Van şehri ve kazılarına ait sahip oldukları çok zengin arşiv materyallerinin elde edilen belgelerle ayrı bir önem kazandığını vurgulayan Örenç, Türkiye'de Osmanlı dönemine ışık tutan arkeolojik kazıların öncüsü olan “Eski Van Şehri” kazılarında bulunan belge, eşya ve

silah gibi materyallerin değerlendirmesi yapılırken, bir taraftan da Osmanlı arşivinde araştırmaların sürdüğünü kaydetti.

#### **“4 asırlık belgeler bir araya getirildi”**

Arşivde yaptığı araştırmalar sonucunda Van ve çevresinin yaklaşık dört asırlık tarihine ışık tutan belge koleksiyonu özetlerinin bir araya getirildiğini dile getiren Örenç, şu bilgileri verdi:

“Bu özetler, adet olarak 35 bin civarında. Ancak defter ve dosya içerikleri dikkate alındığında Van'a ait belge sayısı yüz bini aşıyor. Van ve çevresinde, 1548 tarihindeki fethinden başlayarak Osmanlı Devleti'nin sonlarına kadar geçen sürede yaşanan büyük sosyal ve ekonomik değişim, belgelere yansımış durumda. Belge içerikleri incelendiğinde, Van Beylerbeyliği'nin idari yapısının oluşumu, dört asır boyunca Van'a tayin edilen vali ve diğer yöneticilerin özellikleri, Van Beylerbeyi'nin vazifesi olarak belgelere yansıyan sınırları korumak, İran'ın durumu hakkında haber toplamak gibi hususlar dikkati çekiyor.”

Örenç, Osmanlı'nın fethettiği yerlerdeki en önemli uygulaması olan tımar sisteminin Van'da uygulanması, bölgedeki büyük aşiretlerin yerleşimi, fiziki gelişimi, kamu binaları, çeşitli yüzyıllara ait haritalar, proje çizimleri, sosyal ve dini hayat, vakıf eserleri, tekkeler, dergahlar ve tarikatların faaliyetleri, sosyal hayat ve eğlence kültürü, halkın şikayetçi oldukları çeşitli konularda devlete yapılan müracaatlar, araştırmalar, burada istihdam edilen yeniçeriler, kale lojistiği, polis ve jandarma teşkilatı, Van Hamidiye Alayları, sınırda istihbarat çalışmalarına dair binlerce belgenin arşivlerde yer aldığını aktardı.

Van ve ilçelerinde, başta Ermeniler olmak üzere gayrimüslimlerinin sosyal durumları, gayrimüslimlere ait dini kurumlar, Avrupalı ve Amerikalı misyoner kurumlarının faaliyetleri, Ermeni olaylarının iç yüzü, Van'da Ermeni terörü, Ermeni saldırıları nedeniyle şehri terk edip başka yerlere yerleşen Vanlıların sorunları, Van Eyaleti'ne bağlı idare edilen kaza ve sancaklara ait muhtelif belgelerin araştırmacılarını beklediğini ifade eden Örenç, bu belgelerden daha kapsamlı yararlanılabilmesi için bir takım çalışmaların yapılması gerektiğinin altını çizdi.

#### **“Osmanlının zengin arşiv belgeleriyle karşı karşıyayız”**

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Merkezi Müdürü Doç. Dr. Erkan Konyar da “Eski Van Şehri”nde 2013'ten bu yana sürdürölen çalışmalarda o döneme ait kamu binalarının bulunduğu bölgelerde kazı yaptıklarını belirtti.

Kazı bölgesinde bulunan Van Adliyesi'nin geniş bir alana hitap ettiğini ve dönemin İstinaf Mahkemelerinin de burada olduğunu anımsatan Konyar, burada yaptıkları kazılar sırasında 12 defter ortaya çıkardıklarını ifade etti.

Her biri yüzlerce sayfadan oluşan defterlerin bölge tarihi açısından çok önemli bir koleksiyon olduğunu vurgulayan Konyar, şunları kaydetti:

“Bu yıl sadece Van'dan söz eden 35 bine yakın, dolaylı olarak da 100 bine yakın evrakın olduğunu öğrendik ve tasnifini yaptık. Bütün özetlerini aldık. Aklınıza o dönem için gelebilecek adli vakalar, Van'ın nüfus hareketleri, ticari faaliyetleri gibi her türlü kentle ilgili bilgiler var. İşin zor tarafını bitirdik. Evrakların tematik olarak tasnif edilmesi ve yayınlanması sürecine gireceğiz. Osmanlının en doğusundaki en zengin arşiv belgeleriyle karşı karşıyayız.”

### **“3 bin 500 belgenin restorasyonu tamamlandı”**

Bu 12 defterde bulunan belgelerden 3 bin 500'e yakınının restorasyon çalışmasını yaptıklarını anlatan Konyar, şöyle devam etti:

“Bir arkeolojik kazıda ilk kez çıkmış arşiv belgeleriyle karşı karşıyayız. Bu sıra dışı bir şey. Osmanlı arşivlerinde derlenmiş güzel okunur belgeler görülebiliyor ama burada ilk kez bir arkeolojik kazıda bu kadar fazla sayıda Osmanlı arşiv belgesi karşımıza çıktı. Bir arşiv arkeolojisi yaptığımızı önemle vurgulamam gerekiyor. Bu çalışma özellikle Osmanlı arşivi konusunda çalışma yürüten arkadaşlarımızı çok heyecanlandırdı. Sıra dışı bir şey.”

---

**Telefon:** +90 (312) 473 84 23

**E-Posta:** mts@mevzuattakip.com.tr

**Adres:** Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA